

Świat po I wojnie światowej – lekcja powtórzeniowa (minimum)

Tematy:

1. System wersalski
2. Odbudowa powojenna i wielki kryzys
3. Kryzys demokracji w Europie
5. ZSRR w dwudziestoleciu międzywojennym
6. Kultura okresu międzywojennego
6. Świat na drodze ku wojnie

Daty – najważniejsze wydarzenia

Data	Wydarzenie
Temat 1.	
11.11.1918 r.	Podpisanie rozejmu w Compiègne – koniec I wojny światowej.
28.06.1919 r.	Podpisanie traktatu wersalskiego z Niemcami. Podpisanie tzw. małego traktatu wersalskiego.
Temat 2.	
28.06.1919 r.	Mały Traktat Wersalski
1928 r.	Pakt Brianda – Kelloga.
1929 r.	Czarny czwartek na giełdzie – początek Wielkiego Kryzysu Ekonomicznego
Temat 3.	
1919 r.	Powstają Związki Kombatantów we Włoszech
1919 r.	Powstaje Narodowosocjalistyczna Niemiecka Partia Robotnicza. NSDAP
1921 r.	Powstaje Narodowa Partia Faszystowska we Włoszech
1922 r.	Marsz na Rzym – Mussolini zostaje premierem Włoch.
1923 r.	Pucz monachijski A. Hitlera.
1925 r.	Konferencja w Locarno – pakt reński.
30.01.1933 r.	Adolf Hitler został kanclerzem Niemiec.
30.06.1934 r.	Noc długich noży – wymordowanie części członków SA
02.08.1934 r.	Hitler zostaje Führerem i kanclerzem III Rzeszy.
1935 r.	Niemcy wprowadzają ustawy norymberskie o ochronie krwi.
09.11.1938 r.	Noc kryształowa.
Temat 4.	
1918 – 1920	Wojna domowa w Rosji.
1921 r.	Wprowadzenie Nowej Polityki Ekonomicznej w ZSRR (NEP-u).
1922 r.	Układ w Rapallo między ZSRR, a Niemcami.
1922 r.	Powstaje ZSRR.
1928 r.	Przymusowa kolektywizacja w ZSRR.
1932 – 1934 r.	Wielki głód na Ukrainie.
1936 – 1939 r.	Wielka Czystka w ZSRR.
Temat 6.	
1931 r.	Ekspansja Japonii na Chiny.
1932 r.	Włochy podbiły Libię.
1935 – 1936 r.	Włochy podbiły Cesarstwo Etiopii.
1936 – 1939	Wojna domowa w Hiszpanii.
07.03.1936 r.	Remilitaryzacja Nadrenii.
12.03.1928 r.	Anschluss Austrii.
29 – 30.09.1939 r.	Konferencja w Monachium.
15.03.1939 r.	III Rzesza zajęła Czechy – powstaje Protektorat Czech i Moraw.

Postacie

Postać	Opis
Thomas Woodrow Wilson	Prezydent USA. Uczestnik konferencji paryskiej. Inicjator powstania Ligi Narodów.
David Lloyd George	Premier Wielkiej Brytanii. Uczestnik konferencji paryskiej.
Georges Clemenceau	Premier Francji. Uczestnik konferencji paryskiej.
Franklin Delano Roosevelt	Prezydent USA podczas wielkiego kryzysu. Wprowadził program reform gospodarczych New Deal
Mustafa Kemal Atatürk	Turecki wojskowy i polityk. Twórca Republiki Tureckiej, która powstała po I wojnie światowej.
Aristide Briand	Minister spraw zagranicznych Francji. 27 sierpnia 1928 r. podpisał tzw. Pakt Briande`a – Kelloga, który potępił wojnę jako środek prowadzenia polityki.
Frank Kellog	Sekretarz stanu USA. Podpisał 27 sierpnia 1928 r. pakt wraz z A. Briandem.
Benito Mussolini	Twórca faszyzmu włoskiego. Przejął władzę we Włoszech w 1922 r.
Adolf Hitler	Twórca nazizmu. Kanclerz Republiki Weimarskiej 30.01.1933 r. „Führer i kanclerz III Rzeszy” od 2.08.1934 r.
Paul von Hindenburg	Prezydent Niemiec po I wojnie światowej. Zmarł w 1934 r.
Heinrich Himmler	Nazista. Stał na czele SS i Gestapo.
Joseph Goebbels	Nazista. Minister propagandy Adolfa Hitlera.
Herman Göring	Nazista. Dowódca Luftwaffe. Członek rządu koalicyjnego ze stycznia 1933 r.
Albert Speer	Nazista. Główny architekt Adolfa Hitlera. Twórca wielkich budowli faszystowskich w Niemczech.
Ernst Rhöm	Przywódca SA; zginął podczas „nocy długich noży”.
Zygmunt Freud	Austriacki lekarz , neurolog i psychiatra; twórca teorii popędów.
Walt Disney	Amerykański producent filmowy, reżyser, scenarzysta, aktor dubbingowy, animator, przedsiębiorca, wizjoner i filantrop. Jeden z największych twórców przemysłu rozrywkowego w historii, legenda animacji i filmu.
Charlie Chaplin	Brytyjski aktor i reżyser z okresu kina niemego.
Francisco Franco	Generał hiszpański, dyktator. Przejął władzę w Hiszpanii na skutek wojny domowej.
Neville Chamberlain	Premier Wielkiej Brytanii. Uczestnik konferencji monachijskiej.
Édouard Daladier	Premier Francji. uczestnik konferencji monachijskiej.
Lew Trocki	Organizator Armii Czerwonej, dowódca puczu październikowego, komisarz obrony do 1924 r., zwolennik permanentnej rewolucji. Usunięty z partii w okresie walki o władzę po śmierci Lenina. Zamordowany z rozkazu Stalina w 1940 r.
Lew Kamieniew	Sekretarz moskiewskiej organizacji partyjnej, pierwszy przewodniczący Komitetu Wykonawczego WKP(b), od 1922 r. członek Rady Komisarzy Ludowych (rządu), reprezentował lewicowe skrzydło partii. Jeden z uczestników walki o władzę po śmierci Lenina. Ofiara wielkiej czystki przeprowadzonej przez Stalina 1934 – 1936.
Grigorij Zinowiew	Sekretarz leningradzkiej organizacji partyjnej, pierwszy przewodniczący Kominternu, reprezentował prawicowe skrzydło partii. Aresztowany podczas wielkiej czystki i zamordowany z rozkazu Stalina.
Nikołaj Bucharin	Drugi po Leninie teoretyk partii, redaktor „Prawdy”, reprezentował prawicowe skrzydło partii. Jeden z uczestników walki o władzę po śmierci Lenina.
Józef Wisarionowicz Stalin	Od 1922 r. Sekretarz Generalny WKP(b) . Przejął władzę w ZSRR w 1929 r. Wprowadził kult jednostki. rządził do 1953 r.

Pojęcia

Pojecie	Opis
system wersalski	Porządek polityczny wprowadzony w Europie po I wojnie światowej dzięki postanowieniom traktatu wersalskiego.
demilitaryzacja	Rozbrojenie. Proces, w którym pozbawia się dany teren wojsk oraz budynków i maszyn o charakterze wojennym.
reparacje wojenne	Rekompensaty finansowe za straty i szkody spowodowane przez działania wojenne, wypłacane zaatakowanej stronie konfliktu przez stronę, która przegrała.
Liga Narodów	Organizacja międzynarodowa, która powstała na mocy postanowień traktatu wersalskiego, z siedzibą w Genewie, a która propagowała rozwiązywanie konfliktów na drodze pokojowej.
plebiscyt	Głosowanie ludności w sprawie przyłączenia spornego terytorium do któregoś z istniejących państw lub utworzenia nowego, niezależnego państwa.
wielki kryzys gospodarczy	Kryzys z lat 1929 – 1933, który cechowała nadprodukcja i brak pieniędzy, który starano się wyeliminować ich dodrukiem co doprowadziło do hiperinflacji. Dotknął większość krajów świata.
czarny czwartek	24.10.1929 r. Dzień krachu na giełdzie w Nowym Jorku, który zapoczątkował wybuch wielkiego kryzysu ekonomicznego.
inflacja	Proces wzrostu cen w gospodarce.
hiperinflacja	Bardzo wysoka inflacja powodowana, zwykle przez całkowite załamanie systemu finansowego kraju (i utratę zaufania do waluty krajowej) oraz ogromny deficyt budżetowy finansowany przez dodruk pieniędzy.
New Deal	Program reform wprowadzony przez Franklina Delano Roosevelta w USA, dzięki któremu USA wyszedł z kryzysu. Zastosowano w nim zasady interwencjonizmu państwowego.
autorytaryzm	Ideologia, która powstała w okresie dwudziestolecia międzywojennego. Rządy oparte na autorytecie charyzmatycznego przywódcy, często wspieranego przez armię (junta wojskowa).
totalitaryzm	Ideologia powstała w okresie dwudziestolecia międzywojennego we Włoszech, Niemczech i Rosji, która zakładała przejęcie przez państwo całkowitej kontroli nad wszystkimi sferami życia społecznego.
asymilacja	Całkowite przystosowanie się do obyczajów, zwyczajów w danym kraju.
faszizm	Ideologia, która wykształciła się w okresie dwudziestolecia międzywojennego. Powstała we Włoszech. Miała charakter skrajnie prawicowy. Cechowały ją: kult wodza, centralizacja państwa, monopartyjność, militarizm, stosowanie terroru wobec przeciwników politycznych.
marsz na Rzym	27 – 29.10.1922 r. Koncentracja członków Narodowej Partii Faszystowskiej w stolicy Włoch, demonstracja siły faszystów włoskich, która doprowadziła do przekazania władzy w ręce Benito Mussoliniego.
pucz	Zamach stanu.
nazizm	Narodowy socjalizm, ideologia głoszona przez Adolfa Hitlera. Niemiecki faszizm.
NSDAP	Narodowosocjalistyczna Niemiecka Partia Robotników.
SA	Oddziały Szturmowe – bojówki NSDAP.
SS	Sztafeta Ochronna NSDAP. Przyboczna Gwardia Hitlera.
Hitlerjugend	Młodzieżowa organizacja nazistowska.
duce	„Wódz” – tytuł przywódcy włoskich faszystów Benito Mussoliniego.
Führer	„Wódz” – tytuł przywódcy niemieckich faszystów Adolfa Hitlera, który przyjął 2

	sierpnia 1934 r.
antysemityzm	Ideologia zakładająca nienawiść do Żydów.
eugenika	Selektywne rozmnażanie ludzi aby ulepszać gatunek z pokolenia na pokolenie, szczególnie jeśli chodzi o cechy dziedziczne.
asymilacja	Całkowite przystosowanie się do obyczajów, zwyczajów w danym kraju.
„noc długich noży”	30.06.1934 r. Czystka w Niemczech, która polegała na wymordowaniu części członków SA.
„noc kryształowa”	9.11.1938 r. wybuchły zamieszki w Niemczech, podczas których Niemcy wystąpili przeciwko Żydom. Spalono 250 synagog, a 20 tys. Żydów trafiło do obozów koncentracyjnych.
ustawy norymberskie	15 września 1935 r. ogłoszono ustawy o obywatelstwie III Rzeszy, o ochronie krwi niemieckiej i o barwach i fladze Rzeszy. Ustawy pozbawiały Żydów obywatelstwa niemieckiego, ochrony prawnej i własności. Zakazywały związków małżeńskich między „Aryjczykami” i „nie-Aryjczykami” pod karą śmierci.
Gestapo	Tajna Policja Państwowa w III Rzeszy.
propaganda	Celowe działanie zmierzające do ukształtowania określonych poglądów i zachowań, polegające na manipulacji intelektualnej i emocjonalnej (czasem z użyciem jednostronnych, etycznie niewłaściwych lub nawet całkowicie fałszywych argumentów).
WKP(b)	Wszzechrosyjska Komunistyczna Partia bolszewików.
komunizm wojenny	Polityka bolszewików w Rosji podczas kontrrewolucji w latach 1918 – 1919, która polegała na nacjonalizacji (upaństwowieniu) przemysłu, banków, transportu, handlu, racjonowaniu towarów konsumpcyjnych, głównie żywności, wprowadzeniu przymusu pracy, rekwirowaniu zboża na potrzeby armii, wprowadzeniu zakazu handlu prywatnego.
reglamentacja	Wprowadzenie kartek na żywność lub inne podstawowe produkty.
NEP	Nowa Ekonomiczna Polityka; polityka gospodarcza w ZSRR w latach 1921 - 1928., która polegała na zniesieniu polityki komunizmu wojennego i wprowadzeniu zasad gospodarki rynkowej (ograniczonej do drobnych i średnich przedsiębiorstw).
stalinizm	System polityczno-ekonomiczny, jaki powstał w ZSRR po faktycznym przejściu pełni władzy przez Józefa Stalina 1929 – 1953.
kułak	Bogaty chłop rosyjski, który przeciwstawiał się kolektywizacji wsi. Określenie propagandowe.
kolektywizacja	Polityka mająca na celu upaństwowienie ziemi i utworzenie państwowych i spółdzielczych gospodarstw rolnych. W ZSRR wprowadzona w 1929 r.
industrializacja	Uprzemysłowienie. Proces przekształcania społeczeństw tradycyjnych w przemysłowe.
łagry	Obozy pracy w ZSRR, zarządzane przez Główny Zarząd Obozów (GUŁAG), który wykorzystywał niewolniczą pracę więźniów do rozwoju gospodarki radzieckiej.
sowchoz	Państwowe gospodarstwo rolne. Sowchozy utworzono na skutek kolektywizacji rolnictwa w ZSRR.
kołchoz	Spółdzielcze gospodarstwo rolne. Kołchozy utworzono na skutek kolektywizacji rolnictwa w ZSRR.
gospodarka planowa	Gospodarka centralnie planowana, która opierała się na tworzeniu kilkuletnich planów gospodarczych, które określały najważniejsze cele rozwoju państwa. Taki typ gospodarki jest charakterystyczny dla państw komunistycznych i socjalistycznych.
NKWD	Ludowy Komisariat Spraw Wewnętrznych ZSRR. Policja polityczna w ZSRR.
kult jednostki	Kult przywódcy w państwie totalitarnym lub autorytarnym, który polegał na

	nazywaniu miast od imienia przywódcy, stawianiu mu posągów, wprowadzaniu świąt z nim związanych itp.
wielka czystka	Okres terroru w latach 1934 – 1936 w ZSRR zapoczątkowany morderstwem Siergieja Kirowa, z inicjatywy Stalina. Stalin wystąpił przeciwko osobom mogącym odebrać mu władzę.
emancypacja	Walka o równouprawnienie kobiet.
militaryzacja	Uzbrojenie. Polityka państwa mająca na celu rozwój armii.
remilitaryzacja	Ponowne uzbrojenie. Polega na powtórnym wprowadzeniu wojsk, oraz budowy budynków i maszyn o charakterze wojennym, na obszarze wcześniej poddanym rozbrojeniu.
Pakt Antykominternowski	Pakt z 1936 r. podpisany przez III Rzesze i Japonię, skierowany przeciwko Kominternowi i ZSRR.
Pakt Stalowy	Układ sojuszniczy między III Rzeszą i Włochami, podpisany w maju 1939 r., a skierowany przeciwko państwom Europy Zachodniej.
Anschluss	Włączenie Austrii do III Rzeszy 12 marca 1938 r.
protektorat	Forma zależności politycznej od innego państwa.
aneksja	Zagarnięcie, przyłączenie przez jedno państwo całości lub części terytorium innego państwa, najczęściej przy użyciu siły lub w wyniku wygranej wojny.
państwa osi	Japonia, III Rzesza i Włochy. Państwa, które zawarły sojusz polityczny oparty na podpisaniu: Paktu Antykominternowskiego (1936 r.), Paktu Stalowego(1939 r.) i Paktu Trzech (1940 r.).
egalitaryzm	Pogląd społeczno-polityczny uznający za podstawę sprawiedliwego ustroju społecznego zasadę przyrodzonej równości wszystkich ludzi (w odróżnieniu od elitaryzmu).

Procesy:

- **geneza faszyzmu we Włoszech i Niemczech,**
- polityczne, gospodarcze i militarne skutki traktatu wersalskiego dla Niemiec,
- **geneza wielkiego kryzysu ekonomicznego i jego skutki**
- **geneza II wojny światowej,**

Postanowienia:

- **traktatu wersalskiego** i innych traktatów kończących I wojnę światową
- **konferencji monachijskiej,**

Cechy:

faszyzmu włoskiego, nazizmu, stalinizmu, wielkiego kryzysu ekonomicznego, **kultury masowej**

Założenia:

komunizmu wojennego, NEP-u, **kolektywizacji, New Deal, Ligi Narodów, programu Adolfa Hitlera,** programu Benito Mussoliniego,

Scharakteryzuj:

- **system faszystowski na przykładzie Włoch i Niemiec,**
- system komunistyczny na przykładzie ZSRR,
- politykę zagraniczną Niemiec w okresie dwudziestolecia międzywojennego,
- **politykę wewnętrzną Józefa Stalina; wymień cechy stalinizmu,**
- kulturę w okresie dwudziestolecia międzywojennego

Porównaj:

faszyzm z nazizmem, stalinizm z nazizmem, systemy demokratyczne, autorytarne i totalitarne w Europie